

With the support of the National Geographic Society, the manuscript in the Copte language was initially conserved, then it was translated into English. In 2007, the publishing house Egmont puts The Gospel after Judas *at hand of the Romanian readers.* *The existence of this* Gospel *w as known from the first centuries of Christianism, because in his work Against Heresies, Irineu from Lyon (second century) approached it with vehemence, the book being considered the fundamental book of the Cainits (term which comes from the criminal Cain), the group inside the Gnostics seen by Irineu as the most dangerous among the heresies.*
It is not known, for sure, who is the author of this Gospel, and does not know when it was written. But the text remained intact (page 36) reffers to
The Acts of the Apostles from The New Testament
: "That another will take your place, so the twelve Apostles to be entires in their God." This quotation reffers to Judas' substitution by Matia.
Because most of the scholars place
The Acts of the Apostles
around 90-100 years, it means that The Gospel after Judas must be placed in the second century (probably it appeared in Greek language before the year 180)

De ceva timp, mai exact de la descoperirea manuscriselor gnostice în anul 1945 la Nag Hammadi, Egiptul de Sus, şi a celor eseniene în anul 1947 în peşterile de la Qumran (aşa numitele *Manuscrise de la Marea Moartă*), încă din acea vreme, deci, circulă tot mai insistent ştiri despre existenţa şi a altor Evanghelii înafara celor patru (Matei, Marcu, Luca, Ioan) considerate canonice. În paranteză fie spus, termenul grecesc
kánon
, care provine de la trestia (
kane
în ebraică) ce servea la măsurat, a fost utilizat de apostolul Pavel cu sensul de "regulă de conduită".
De fapt, sunt de părere savanţii şi bibliştii, în creştinismul incipient au existat mai multe curente şi orientări. Adevărata credinţă sau – mai exact – perspectiva ortodoxă asupra creştinismului a fost fixată în primele două secole creştine de gruparea din care făceau parte Irineu şi Tertulian. Gruparea lor a câştigat tot mai mulţi adepţi, iar ei au stabilit cărţile canonice care vor intra în componenţa
Noului Testament
, marginalizându-le pe celelalte, ba chiar afurisindu-le pe unele dintre ele.
Dar când vine vorba de cele umane, inclusiv de mitologii şi religii, trebuie să fim drepţi cu noi înşine şi să recunoaştem că Lucretius Carus avea perfectă dreptate atunci când afirma:
Ex nihilo nihil
(Din nimic nu apare nimic). Ba chiar putem face un pas mai în faţă şi să presupunem cu suficient temei că nici măcar lumea n-a fost făcută din nimic, ci din preaplinul lui Dumnezeu. Sigur că suntem tentaţi să ne întrebăm într-o manieră nu doar tautologică, ci de-a dreptul riscantă pentru echilibrul fragil al minţii noastre: Dar pe Dumnezeu cine L-a făcut? Însă după cum ne învaţă Aristotel, o asemenea întrebare este complet lipsită de sens pentru o minte umană încercată de fiorul logic al aşezării lucrurilor într-o ordine în care logica premerge

filosofia, iar întregul premerge partea. Iată de ce este de părere Stagiritul că trebuie să admitem existenţa Primului Motor de la care au purces toate, dacă vrem ca mintea noastră să-şi găsească un reazăm solid în necontenita alergătură ce i-a fost menită. Căci dacă toate fiinţele şi lucrurile sunt doar părţi, Dumnezeu este Spiritul universal în copleşitoarea Sa totalitate, adică Marele Arhitect care a creat văzutele şi nevăzutele.
Despre El nu se poate spune ca despre atotputernicul zeu egiptean Ra că “este zeul care s-a creat pe sine însuşi”, întrucât El nu poate fi identificat cu un zeu oarecare, ce-şi află mulţumirea idolatră în diverse reprezentări antropomorfe, zoomorfe şi hibride. Şi asta pentru că “El este Cel ce este”, adică Yahweh, nume provenind din rădăcina verbului ebraic “a fi”, tradus prin “cel ce este” şi notat în original prin tetragrama sacră YHWH. Faţa Lui nu poate fi văzută, căci – ni se spune în Genesa – “nu este cu putinţă ca un om să Mă vadă şi să rămână viu”, iar numele Lui secret nu poate fi rostit decât în şoaptă, o dată pe an în Sfânta Sfintelor, sanctuarul din Templu.
Dar cu toate că evreii îşi redau până şi istoria în termenii Torei şi în spiritul studiului Torei, iar pe ei se consideră că fac parte dintr-o entitate organică politico-religioasă unică, “al cărei suflet este Tora şi al cărei trup este Ţara Sfântă” (Paul Johnson în
O istorie a evreilor
”, Editura Hasefer, Bucureşti, 2005), totuşi nici măcar religia mozaică n-a cunoscut de la bun început desăvârşirea cu care a fost investită mai târziu. Nici nu se putea să fie altminteri, căci pe măsură ce vechii evrei avansau spre monoteism sub influenţa unor religii mai vechi şi mai nuanţate (egipteană, asiro-babiloniană, feniciană etc.), dar şi împotrivindu-se credinţelor idolatre şi extrem de sângeroase ale popoarelor din jur, principiile binelui şi răului sufereau ele însele modificări de conţinut şi formă.
În ceea ce priveşte Binele, la început evreii l-au avut pe Elohim, acea divinitate plurală sau grup de divinităţi secundare consacrate construcţiei şi reconstrucţiei universale (acei “noi” de care se pomeneşte în Genesa). Apoi s-a trecut la El, divinitate semitică prin excelenţă, care ulterior dobândeşte semnificaţia de Dumnezeu, şi abia pe urmă se ajunge la forma supremă de El Yahweh (Domnul Dumnezeu), notată – după cum spuneam – cu tetragrama sacră YHWH, căruia i se subordonează ca atribute Shaddai, Sabaôth, Adonai etc.
Răul la rândul lui a cunoscut o suită de întruchipări negative, de la Azazel, vechi demon al deşertului (echivalentul egipteanului Seth), până la Belzebuth, prinţul demonilor, cel derivat în textele biblice din Baal Zebub, coordonatorul cosmic al fenicienilor.Astfel stând lucrurile cu religiile anterioare creştinismului şi ştiindu-se prea bine strânsa legătură derivativă dintre mozaism şi creştinism, nu trebuie să ne mire ezitările şi căutările sale din primele veacuri, până ce încetul cu încetul s-a alcătuit forma sa definitivă pe care ne este dat şi nouă să i-o cunoaştem, formă la care au contribuit din plin învăţaţi şi doctrinari precum Tertulian, Origene, Eusebiu din Cezareea sau Ieronim (autorul
Vulgatei
).
*

Acestea fiind zise, să revenim la
Evanghelia după Iuda
. Manuscrisul în cauză, inclus în Codexul Tchacos, are propria sa istorie. A circulat dintr-o parte a lumii în alta şi a trecut prin diverse mâini lacome, dar prea puţin grijulii şi aproape deloc pricepute, până ce a ajuns într-un stadiu foarte avansat de degradare, căci pe găsitorul manuscrisului (ce-şi spunea proprietar) îl interesa doar să-l vândă pe un preţ cât mai bun. În final a ajuns acolo unde ar fi trebuit să ajungă de la bun început, adică pe mâinile grijulii ale

unor adevăraţi specialişti. Aici, cu infinite precauţii i-a fost deîndată recunoscută valoarea şi autenticitatea (cu multă atenţie s-a apelat inclusiv la testele cu carbon), apoi a fost recondiţionat (din păcate nu chiar integral) şi conservat în cele mai bune condiţiuni, după care s-a trecut la traducerea sa din limba coptă. (Specialiştii exclud în totalitate posibilitatea unui text contrafăcut, fie şi din simplul motiv că în zilele noastre nu sunt mulţi cunoscători ai limbii copte şi că numărul celor care pot scrie în această limbă este şi mai mic!) Astfel, cu sprijinul Societăţii
National Geographic
a apărut
Evanghelia după Iuda
în limba engleză, iar recent Editura Egmont a pus-o şi la îndemâna cititorilor români.
De fapt despre existenţa acestei Evanghelii se ştia încă din primele secole ale creştinismului, căci în lucrarea sa intitulată
Împotriva ereziilor
, Irineu din Lyon (sec. II) a atacat-o cu multă vehemenţă, considerând-o cartea de căpătâi a
cainiţilor
(termenul provine de la fratricidul Cain), grupare în cadrul gnosticilor, pe care Irineu îi considera ca fiind cei mai periculoşi dintre eretici.
De unde această faimă a gnosticilor, îmbinată cu teama credincioşilor ortodocşi vizavi de învăţătura lor? De acolo că ei aşezau cunoaşterea (
gnosis
în greceşte) mai presus de credinţă
(
pistis
), ceea ce înseamnă că în concepţia lor ignoranţa era considerată cel mai mare păcat posibil dintre toate păcatele cu care s-au luptat predecesorii noştri şi cu care susţinem că ne luptăm din greu şi noi, oamenii secolului 21.
Dar în
Evanghelia după Iuda
, textul despre care spuneam că recent a fost recuperat şi tradus din limba coptă, nu se face nici o referire la Cain şi alţi antieroi din Scripturile iudaice la care face trimitere Irineu, fapt ce ne îndreptăţeşte să tragem concluzia că Irineu nu cunoştea această scriere, ci doar auzise despre ea. Tot atât de adevărat este că în comunităţile gnostice ale Antichităţii au circulat mai multe
Evanghelii după Iuda
, posibil să fi fost versiuni după una dintre ele, şi ca în versiunea cunoscută de Irineu să se fi făcut referire la cainiţi şi antieroi, respectiv la personajele extrem de detestate în literatura biblică, precum Cain, Esau sau Iuda Iscarioteanul.
De asemenea, nu se ştie cu certitudine nici cine este autorul
Evangheliei după Iuda
, nici când a fost ea scrisă. Însă în textul ei, atât cât a rămas intact, anume la pagina 36 se face referire la Faptele apostolilor din
Noul Testament
, ocazie cu care Iisus îi spune lui Iuda: “Căci altul îţi va lua locul, aşa încât cei doisprezece ucenici să fie întregi în dumnezeul lor”. (De reţinut maniera de adresare a lui Iisus: “dumnezeul lor”, adică al ucenicilor, de unde se vede clar că acesta nu este totuna cu Dumnezeul suprem al lui Iisus, ca şi scrierea lui cu “d” mic, dovadă categorică că
se face vorbire despre un dumnezeu inferior şi imperfect. De altfel, chiar la începutul acestei

Evanghelii, Iisus efectiv râde de rugăciunile adresate de către ucenici “dumnezeului lor”!)
În citatul de mai sus se face aluzie indubitabilă la alegerea lui Matia pentru a-l înlocui pe Iuda Iscarioteanul în grupul celor doisprezece. Iuda, aşa cum deja auzise de la Iisus, va fi cel de-al treisprezecelea, şi iată cum de această dată cifra 13 se vădeşte norocoasă, căci prin ea, Iscarioteanul va transcende cercul celor 12!
Întrucât majoritatea exegeţilor plasează
Faptele apostolilor
(opera lui Luca şi continuarea Evangheliei acestuia) în jurul anilor 90-100, înseamnă că
Evanghelia după Iuda
trebuie situată în secolul al II-lea (cel mai probabil a apărut în limba greacă înainte de anul 180), căci alte informaţii corecte despre Iuda Iscarioteanul nu sunt înafara celor furnizate de Evangheliile canonice.
Cu toate că în
Noul Testament
apar mai multe personaje cu numele Iuda, cu certitudine că Evanghelia în discuţie se raportează la ucenicul ce-şi trădează Învăţătorul pentru 30 de arginţi, după care, cuprins de remuşcări, el se va sinucide. Posibil ca acest personaj pe cât de controversat pe atât de detestat să nici nu fi existat în realitate, ci el să întruchipeze poporul evreu trădător, căci apostolul Pavel în prima sa Epistolă către corinteni, ne vorbeşte doar despre vânzarea lui Iisus, fără a menţiona vreun nume şi fără alte comentarii dincolo de această formulare generală.
Totuşi, pentru a-l deosebi de alţi Iuda, lui i se va spune Iscariot sau Iscarioteanul, cognomen sau poate supranume care vine de la aramaicul
iş-Kariot
şi se traduce prin “omul din Kariot”, localitate din Iudeea unde se presupune că el s-ar fi născut.
Însă în
Evanghelia după Iuda
, departe de a fi doar un oribil trădător şi iubitor de arginţi, Iuda se dovedeşte a fi alesul, fiindcă doar lui i se dezvăluie tainele (Iisus chiar îi spune: “Depărtează-te de ceilalţi şi-ţi voi spune tainele împărăţiei”) şi tot el este singurul dintre ucenici care nu se închină la dumnezeul imperfect ce a făcut această lume a durerii (Yaldabaôth, respectiv Samaël sau zeul orb în
Cartea Secretă a lui Ioan
). Faptul se explică prin aceea că doar el, Iuda, ştie că Iisus a venit de pe tărâmul (eonul) nemuritor al lui Barbelo, ceea ce înseamnă fără putinţă de tăgadă că Iisus este cu adevărat fiul lui Dumnezeu şi că provine de pe tărâmul divin de sus. În consecinţă, Iuda Îl va trăda pe Iisus pentru a-L ajuta să scape de docetismul sau aparenţa Sa de om (termenul provine din grecescul dokeo=a părea) şi să se înalţe la ceruri.
Barbelo este un personaj divin, cu rol deosebit de important în scrierile setiene (cuvânt derivat de la Set, cel de-al treilea fiu al lui Adam), şi asta deoarece Barbelo reprezintă sursa divină a vieţii şi luminii, originea ba chiar Mama Pruncului din aceste texte setiene. Dar care este originea lui Barbelo? Deocamdată incertă, este posibil ca ea să derive din tetragrama sacră YHWH, din care – după cum deja am precizat – se formează Yahweh, numele Dumnezeului suprem la evrei
şi în literatura de specialitate. De notat că Iehova din limba română este o evidentă preluare deformată a ebraicului Yahweh...
Conform concepţiei expusă în Evanghelia după Iuda, fiinţa umană este formată din trup, suflet şi spirit (duh). Trupul este învelişul material şi pieritor (“coconul” de carne al sufletului), sufletul

este adevărata esenţă, în timp ce spiritul sau duhul reprezintă forţa care animă trupul şi-i dă viaţă. Când spiritul dispare, corpul moare, prin urmare încetează să mai existe. Dar moartea nu trebuie privită ca o nenorocire, ci ca o eliberare, pentru că de-abia în acest mod sufletul celor înzestraţi cu scânteia divină poate ajunge în lumea perfectă sau în cercurile divine rezervate sfinţilor! Exact acest lucru I se întâmplă şi lui Iisus. Şi astfel, cu ajutorul lui Iuda, respectiv prin "trădarea" acestuia, El îşi împlineşte nu doar menirea terestră, ci şi aspiraţia înălţării la ceruri. Iată de ce Evanghelia după Iuda nu se încheie cu învierea şi mai iată rolul special ce-i revine în această ecuaţie divină lui Iuda!

De menţionat că Evanghelia după Iuda este un text setian timpuriu şi că în textele setiene exista, mai exact preexista un Adams, fiinţă ideală cerească. Această concepţie gnostică potrivit căreia stăpânitorul Pământului creează pământenii după un tipar transcendent "este similară cu cea platoniciană, după care demiurgul creează lumea pe baza formelor şi ideilor provenite de pe

tărâm ideatic", opinează Marvin Meyer, unul dintre savanţii participanţi la opera de refacere şi de traducere a textului. Şi tot M. Meyer precizează: "La mijlocul secolului al III-lea circulau deja texte setiene care includeau astfel de teme platoniciene şi numeroase concepte desprinse din platonism şi neoplatonism, unele dintre ele fiind discutate şi criticate de filosoful neoplatonician Plotin şi de elevii şcolii sale filosofice din Roma".

De unde provine obiecţia platonicienilor şi neoplatonicienilor? De acolo, crede Meyer, că gnosticii în general, setienii în special erau deosebit de înverşunaţi împotriva demiurgului (fie că el se numeşte Yaldabaôth, fie Saklas) şi că "îl prezentau pe acesta în tuşe pronunţat negative"!

Aşa cum am spus mai sus, numele lui Cain nu apare în Evanghelia după Iuda, dar el este menţionat în textele descoperite la Nag Hammadi, inclusiv în Cartea Secretă a lui Ioan şi Cartea Sfântă a Marelui Spirit Invizibil (Evanghelia egipteană).

Extrem de revelatoare este scurta menţiune făcută la pagina 52 din Evanghelia după Iuda: "Set care este numit Hristos" (subl. mea, G.P.), întrucât datorită ei avem dovada cum că "filosofia iudaică setiană împreună cu întreaga ei mitologie s-a transformat în filosofie creştină" (Marvin Meyer).

Notă: Pentru o mai bună înţelegere a acestei problematici cât se poate de incitantă dar şi de ambiguă, este recomandabil ca cei interesaţi să parcurgă în prealabil pasajul din cartea mea Confesiuni eesenţiale (Editura Echim, 2007), pasaj care se referă la gândirea gnostică şi la influenţa acestei concepţii asupra creştinismului...

AUTOR: GEORGE PETROVAI

www.sighet-online.ro